

Enheten för säker hantering av farliga ämnen
Shulin Nie
0102404211
shulin.nie@msb.se

Konsekvensutredning på förslaget till ändring i MSBFS 2016:4 om tillstånd för överföring, import och export av explosiva varor

A. Beskrivning av problemet som föranleder regeländring

Allmänt om reglering av pyrotekniska artiklar

Pyrotekniska artiklar är explosiva varor som av sin natur är farliga och kan vålla allvarliga konsekvenser vid felaktig hantering. Därför krävs det tillstånd för all hantering, överföring, import och export enligt 16 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har dock föreskrivit vissa undantag från det generella tillståndskravet i 16 § LBE.

I enlighet med EU:s princip om fri rörlighet av varor och med bemyndigandet från 25 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor (FBE), har MSB föreskrivit ett undantag från överföringstillstånd för pyrotekniska artiklar i författning MSBFS 2016:4 om tillstånd för överföring, import och export av explosiva varor.

Med bemyndigande från 25 § FBE har MSB också föreskrivit om undantag från tillstånd för viss hantering av ett antal pyrotekniska artiklar. De pyrotekniska artiklar som omfattas av undantag framgår av Bilaga 1 till författning MSBFS 2016:3 om hantering av explosiva varor. Pyrotekniska artiklar som inte omfattas av bilagan kräver alltid tillstånd för hantering. Utan tillstånd, får de inte tas emot, transporteras, förvaras, användas eller hanteras på annat sätt.

Tillståndskravet för hantering av pyrotekniska artiklar baserar sig på produktens höga skadepotential. Skadepotential på en pyroteknisk artikel kan bedömas utifrån produktens konstruktion eller erfarenheter om produkten. Följande är några exempel på pyrotekniska artiklar som bedöms ha hög skadepotential.

Pyrotekniska artiklar i kategorier F4, T2 och P2 har hög skadepotential genom sin konstruktion och får endast hanteras av dem med specialistkunskap enligt EU-direktiv 2013/29/EU om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av pyrotekniska artiklar.

Smällare, i synnerhet de kraftiga, är en typ fyrverkeri som innehåller mycket sprängkraft och kan orsaka stora skador. Pyroteknikutredningen (SOU 1999:128) konstaterade att smällare stod bakom merparten av fyrverkeriskador på den tiden då smällare var tillåtna för allmänheten. Följaktligen infördes tillståndskravet för hantering av smällare 2011.

Raketer med styrpinne av kategorier F2 och F3 har visat hög skadepotential genom åren. Våra egna och andra länders skadestatistik visade att ca. 50 % av alla fyrverkeriskador har orsakats av raketer, efter att smällare har belagts med tillståndskrav. MSB:s undersökning av en allvarlig olycka som orsakats av en raket under nyårsafton 2011 visade att en raket av kategori F3 kan orsaka dödliga skador på människor. Därför har tillståndskravet för hantering av raketer i kategori F3 införts under 2014 och samma tillståndskrav kommer under 2019 att införas för raketer med styrpinne i kategori F2.

Mini-raketer, trots att de innehåller mindre än 1,5 g pyrotekniska satser, har orsakat mängder av ögonskador. Tillståndskravet för hantering av mini-raketer infördes under 2017.

En av MSB:s många uppgifter är att förebygga olyckor som orsakats av pyrotekniska artiklar t.ex. smällare. Reglering genom tillståndskrav är ett effektivt sätt att förhindra felaktiga hanteringar av pyrotekniska artiklar och därmed förebygga olyckor.

Problematik med tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar från andra EU-länder

I Sverige har vi genom information till försäljare, tillståndsprövning, marknadskontroll och tillsyn effektivt förhindrat tillgängligheten av tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar för dem som inte har något hanteringstillstånd.

Däremot har vi sett ett växande problem att oseriösa säljare eller organiserade brottslingar i andra EU-länder säljer via nätbutiker tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar till vem som helst i Sverige. Ingen kontroll på mottagarens behörighet genomförs vid köpet och man informerar varken om tillståndskravet eller om åldersgränsen. De artiklar som säljs mest är rökalsrande artiklar och smällare, s.k. bangers eller flash bangers. Smällarna kan innehålla upp till 200 g kraftfulla knallsatser med kraftig sprängeffekt vilken kan orsaka allvarliga skador på människor. I Sverige har de flesta av dessa artiklar inget lagligt användningsområde. Istället används de ofta i ordningsstörande syfte.

Nätbutikerna i andra EU-länder har gjort tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar så lätt tillgängliga att Tullverket uppskattar att upp emot 10 000

artiklar skickas till Sverige varje månad. Under 2017 har polismyndigheten tagit emot 1632 anmälningar om olovliga användningar av smällare/bangers. Motsvarande antal för 2018 är 1633. Vid idrottsevenemang har polismyndigheten under 2018 konstaterat att rökälstrande pyrotekniska artiklar har olovligt använts i upp emot 1000 tillfällen och smällare vid tiotals tillfällen.

Olovlig försäljning av tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar via nätbutiker orsakar allvarliga problem inte bara i Sverige utan också i andra EU-länder.

Inför nyåret 2018/2019 genomfördes en stor internationell insats under ledning av Eurojust och Europol i Polen, Nederländerna och Tyskland där närmare 100 ton tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar beslagtogs och tiotals personer häktades. Fyra nätbutiker som säljer sådana pyrotekniska artiklar stängdes också ned.

De fyra butikerna uppskattas ha levererat 1500 kg pyrotekniska artiklar dagligen till mottagare i medlemsländerna. Från en av de fyra nätbutikerna har Europol lyckats säkra en del försäljningsuppgifter för den butiken. Under ett och ett halvt år mellan april 2014 och september 2015, har 4800 beställningar levererats, varav 6,4 % av leveranserna gick till Sverige. Under juni 2017 till oktober 2017, har 627 beställningar levererats, varav 15,0 % av leveranserna gick till Sverige.

Dessa siffror bekräftar stora tillgångar på illegala pyrotekniska artiklar i Sverige som har kommit in via nätbutiker i andra EU-länder. Dessa pyrotekniska artiklar utgör ett stort hot mot säkerhet, trygghet och ordning i Sverige.

Vi vet att det fortfarande finns många nätbutiker som olagligt säljer tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar. Av erfarenheter vet vi att nya nätbutiker dyker upp eller gamla butiker dyker upp med nya namn. Därför kan vi inte förvänta oss någon minskning av problemet.

Nuvarande reglering av tillståndskrav på pyrotekniska artiklar

Som beskrevs tidigare, finns reglering av tillståndskravet för pyrotekniska artiklar i 16 § LBE, 2 kap. MSBFS 2016:3 och 2 kap. MSBFS 2016:4.

Det är en klassisk och logisk författningsstruktur. Men i den praktiska tillämpningen har det visat sig att läsare kan missa helheten. T.ex. kan en läsare som enbart läst MSBFS 2016:4 få intrycket att det är fritt fram att beställa alla pyrotekniska artiklar via nätbutiker i andra EU-länder och få dem överförda till sig utan att behöva något tillstånd. I själva verket ska köparen ha tillstånd till hantering av tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar, även om tillståndet för överföring inte behövs. Det betyder att köparen inte får ta emot

de tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar som hen har beställt, när artiklarna har kommit till Sverige.

Den föreslagna ändringen kopplar samman tillståndskravet för hantering med tillståndskravet för överföring. Den som läser den reviderade författningen MSBFS 2016:4 kommer direkt att förstå att det inte är tillåtet att utan hanteringstillstånd få hem tillståndspliktiga pyrotekniska artiklar från andra EU-länder, även om läsaren skulle ha missat MSBFS 2016:3 eller LBE.

B. Vilka som berörs av regleringen och vilken konsekvens för de berörda

Kommuner och landsting bedöms inte beröras.

Den föreslagna ändringen berör dem som överför pyrotekniska artiklar som de inte har tillstånd att hantera.

Då den föreslagna ändringen är ett förtydligande på de befintliga regleringarna, har ingen ny regel införts. Därför har den föreslagna ändringen inte någon inverkan på de berörda.

C. Samråd

Sveriges FyrverkeriBranschFörbund (SFB) har med en skrivelse den 7 mars 2019 uppmärksammat MSB om problematiken med illegal införsel av fyrverkerier från andra EU-länder.

D. Kontaktpersoner

Shulin Nie, Shulin.Nie@msb.se, 0102404211 (expert, explosiva varor)

Erik Lövrup Nordentjell, Erik.LovrupNordentjell@msb.se, 010-2405171 (enhetschef, Rättsenhet 2, Rättssekretariatet)

Torkel Schlegel, Torkel.Schlegel@msb.se, 010-2405069 (senior juridisk rådgivare)